

Kauza bikiny – alebo diskusia o ženskom tele v športe

The bikini case: Discussion about
the female body in sport

DOI: 10.31577/EtnoRozpra.2022.29.1.09

Zuzana Botiková

Abstrakt

In ancient Greece, sport was supposed to celebrate the body and the gods. The revealed body of ancient athletes was the epitome of transparency. Not only did it show the athlete's current physical state, but it guaranteed the exposure of any illegal devices or unpermitted participants in physical culture – women. The involvement of the female body in physical culture and sport comes only in modernity. This process brings not only new dimensions but also new problems of perception and classification of female body. In the last two centuries, the question of the exposure of the female body in a changing historical and social context has shifted from the plane of transparency, to the plane of commercial objectification, or outright sexualization. In sport or physical culture, the human body fulfils multiple roles: it is an object, performer, and in a literal sense a kind of "mover" of the action. In the following pages, I will discuss a publicized case that has exposed this dichotomy of the female body in sport and has also once again challenged the prevailing objectification of the female body at the expense of its functionality during sports.

Key words

sport, female body, nakedness, Olympic Games

Kľúčové slová

šport, ženské telo, nahota, olympijské hry

Kontakt / Contact

Mgr. Zuzana Botiková, PhD., Radio Slovakia International, Rozhlas a televízia Slovenska, Mýtna 1, 817 55 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: zbotikova@gmail.com

---

Úvod¹

Súdiac podľa „mramorových momentiek“ či „amforovej dokumentácie“, starovekí Gréci si s funkčným športovým oblečením hlavu nelámali. Šport mal oslavovať telo a bohov, najmä boha Dia. Existujú však aj iné ako mysticko-estetické zdôvodnenia, prečo antickí atléti súťažili nahí. Odhalené telo bolo synonymom transparentnosti. Nielenže ukazovalo momentálny fyzický stav atléta, ale zaručovalo odhalenie nedovolených pomôcok či nedovolených účastníkov telesnej kultúry – žien. Od atletických kvalít mužského tela záviseli nielen víťazstvá na štadiónoch, ale aj na bojiskách.

Zapojenie ženského tela do telesnej kultúry a športu prichádza až v čase modernity. Tento proces však prináša nielen nové možnosti pre ženy, ale aj nové problémy vnímania a klasifikácie ženského tela. Estetika a atletizmus už nejdú ruka v ruku tak, ako pri mužských športoch a športovcoch. Navyše, v posledných dvoch storočiach sa otázka odhalenia tela v meniacom sa historicko-spoločenskom kontexte posunula z roviny transparentnosti do roviny komerčnej objektivizácie, či priamo sexualizácie. Pri športe, resp. telesnej kultúre, ľudské telo plní viac úloh: je síce objektom, ale zároveň je aj vykonávateľom, v doslovnom význame akýmsi „hýbateľom“ deja. V nasledujúcich riadkoch rozoberiem medializovaný prípad, ktorý túto dichotómiu ženského tela v športe podhalil a tiež opätovne spochybnil prevažujúcu objektivizáciu tela na úkor jeho funkčnosti.

Kauza bikiny

Aj keď Majstrovstvá Európy v plážovej hádzanej žien nepatria medzi najsledovanejšie podujatia, v lete roku 2021 istý čas dominovali športovému spravodajstvu. Nórske plážové hádzanáčky totiž odmietli nastúpiť na zápas o bronz v predpísanom športovom úbore – v bikinách. Športovkyne argumentovali tým, že ide o odev, v ktorom sa cítia príliš odhalené a nie je im príjemné ho nosiť. Pod hrozbou pokuty si namiesto bikín obliekli krátke nohavice. Tento čin bol následne Európskou hádzanárskou federáciou potrestaný pokutou 1500 eur. Zároveň (opätovne) spustil v západných médiách diskusiu o sexizme v športe. Na stranu nórskeho hádzanárova sa postavili aj niektoré osobnosti svetového šoubiznisu, ktoré sa aktivizujú v oblasti ženských práv. Spoločne sa rozhorčovali nad tým, ako je možné dostať za odmietnutie vyzývavého oblečenia v 21. storočí pokutu. Jednoducho. Moderný šport sa aj v postmodernej dobe riadi pravidlami, ktoré síce môžu pôsobiť nemederné, zároveň však definujú samotnú existenciu moderného športu.

---

¹ Tento text vznikol na základe rozhovoru v rámci podcastu Športžurnál+. O téme sa v auguste 2021 rozprávali novinár Martin Kaigl a sociologička a publicistka Zuzana Botiková (Kaigl, 2021).

Ak sa skokovo posunieme od úvodného idealizovaného pohľadu na telesnú kultúru antického sveta, dostaneme sa do 19. storočia, teda do obdobia, ktoré prinieslo znovuzrodenie záujmu o šport ako voľnočasovú, no zároveň funkčnú – výchovnú aktivitu. Učitelia na súkromných chlapčenských školách vo viktoriánskom Anglicku využívali spoločnú fyzickú aktivitu žiakov nielen na vybitie ich prebytočnej energie, ale aj na ich socializáciu sa do jednotných pravidiel spoločnosti cez jednotné, jasne dané pravidlá hry.

Kompetitívnosť, teda kvantitatívne porovnávanie výkonov, mohla byť dosiahnutá iba pri jasne daných rozmeroch ihriska, jednotných meracích zariadeniach, ale aj jednotných úboroch. O viac ako storočie neskôr síce pribudli „zvláštne“ športy, napríklad plážová hádzaná, rigidnosť pravidiel kompetitívneho športovania však zostala. Hádzanárky preto svojím úborom porušili pravidlá stanovujúce konkrétne oblečenie na konkrétny šport a na konkrétnom turnaji. Navyše to urobili počas medzinárodného, teda exponovanejšieho a de facto prestížnejšieho turnaja.

Plážová hádzaná tiež nie je jediný šport, v ktorom sa objavujú rodovo podmienené pravidlá športového úboru. Takéto vidíme napríklad aj v atletike, kde pri väčšine disciplín majú ženy výrazne odlišný úbor, ako muži. Vidíme to aj v tenise alebo bedmintonne, kde je pravidlom, ktoré vychádza z tradície týchto športov, že žena má mať sukňu. Nemusí to byť písaný kánon, ale pri očakávaníach športovej verejnosti sa vynucujú aj tieto nepísané pravidlá. V roku 2018 si Serena Williams obliekla na grandslamový turnaj v Paríži celotelovú čiernu kombinézu, ktorá podľa jej vlastných slov mala najmä funkčný dôvod – prevenciu tvorby krvných zrazenín, ktoré ju sužovali po pôrode. Toto oblečenie jej, ako priznala, dodávalo sebavedomie. Organizátori turnaja vyhlásili, že na ďalší rok zavedú jasnejšie pravidlá oblečenia, aby sa vyhlili podobným „excesom“. Na tréningoch sa podobné kombinézy nosiť môžu, na turnaji nie. Do pojednania o ženskom tele v športe tak treba zapracovať ďalší aspekt – rozdiel medzi rovinou neformálneho športovania na tréningu, či vo voľnom čase a formalizovanou a zároveň medializovanou rovinou.

Šport a médiá

Dôležitú úlohu pri objektivizácii ženského tela cez jeho estetickú až sexualizovanú podobu hrajú médiá. Podľa prieskumov sledovanosti tvoria muži väčšinu športového publika sledujúceho televízne prenosy. Tiež patria k častejším čitateľom športových periodík. Je to jeden zo stereotypizujúcich prejavov seba-reproduktívnej sa rodovej nerovnosti v športovej sfére. Už v roku 2004 bol verejne kritizovaný vtedajší prezident FIFA, Sepp Blatter, ktorý navrhol zatriktívniť ženský futbal tím, že ženy by mali hrať v kratších nohaviciach. Nemusel síce explicitne povedať, že táto úprava nohavíc by mala predovšetkým potešiť oko mužského diváka, s touto premisou sa implicitne operovalo vo verejnom diskurze.

Prenosy a spravodajstvo prispôsobujúce sa očakávaniam stereotypizovaného „mužského“ diváka však zo svojej podstaty vylučuje iné druhy publika, napríklad ženy. Reprodukuje sa to aj ďalej, socializáciou detí do športového sveta. Tie vnímajú pri príležitostnom sledovaní, že väčšina športových prenosov sa týka mužských súťaží, kde ženy pôsobia ako dekorácie na pódiumoch. Alebo, ak športové spravodajstvo zobrazuje ženy, tie majú výrazne odlišné oblečenie ako muži súťažiaci v tých istých disciplínach. Spôsob, akým je šport

zobrazený v médiách/televízii ovplyvňuje následné vnímanie športu. Mladým dievčatám ukazuje, ako má vyzeráť ideálna športovkyňa, ako sa má správať, čo má mať oblečené. Toto môže ovplyvniť začínajúcu športovkyňu najmä v zraniteľnom veku, v puberte. Vtedy dievča začne prehodnocovať, či má šancu sa takémuto medializovanému ideálu niekedy priblížiť. V puberte je všeobecne problematické určiť si a snažiť sa naplňať nejaké ideály. A médiá majú na formovanie ideálu krásy, či dokonca „správnosti“, veľký vplyv. Mladé dievčatá sú potom postavené pred dilemu, že buď budú vyzeráť ako vrcholové športovkyne v médiách alebo sa športu nebudú venovať vôbec.

V tejto súvislosti robila v rokoch 2017/18 vládna agentúra Sport England prieskum medzi dievčatami v pubertálnom veku, o tom, ako vplýva ich pubertálne obdobie na vzťah k športu. Viac ako jedna tretina respondentiek uviedla, že práve počas puberty si viac začali všimáť problémy so svojím telom a prestali sa cítiť dobre v tom odeve, v ktorom museli športovať. Nepříjemné pocity akejsi estetickej nedostatočnosti sa preto stávajú jedným z dôvodov, prečo sa dievčatá prestanú venovať športu. Paradoxne, kvôli arbitrárnym ideálom krásy prestanú robiť niečo prospešné pre svoje telo vo všeobecnosti.

Najvýraznejšie sa objavuje rozpor medzi aktívnym trávením voľného času v príhodnom oblečení a prezentovaním profesionálneho športu cez médiá. Je to výraz dichotómie medzi súkromnou a verejnou sférou, medzi neformalizovanou situáciou a inštitucionálne a mediálne „kontrolovanou“ aktivitou. Môže ísť o ten istý šport, no rôzne kontexty si vyžadujú rôzne oblečenie a de facto aj odhalenie tela. Tu môže ako zaujímavý príklad poslúžiť vrcholová gymnastika. Mladé gymnastky síce bežne trénujú v krátkych nohavičiach alebo pohodlných legínach, na vrcholových podujatiach ich však bežne vídame vo veľmi tesných dresoch. Zároveň, muži cvičia na tréningoch aj na turnajoch v dlhých nohavičiach. Keď si na olympijských hrách v roku 2021 dlhé upnuté nohavice obliekli nemecké gymnastky, spôsobili kontroverziu. Oficiálne pravidlá gymnastickej federácie dlhé nohavice síce povoľujú, tradičné konvencie a očakávania už menej. Rozhodcovia síce podotknú, že aj upnutý dres s odhalenými nohami má svoj funkčný význam - uľahčuje sledovať známkovanú čistotu pohybu. Ľahšie vidieť, či je noha „prepnutá“ alebo nie. Nič nezavadzia pohybu a nič „nezacláňa“ pohľad na ten pohyb. Tento argument však neplatí v mužskej súťaži, kde cvičiace telo nie je pod takým drobným pohľadom.

Záver

Tento text nemal poukázať len na to, že bikiny a iné sexualizované športové úbory ničia ženám sebavedomie a odstrašujú ich od vrcholového športovania. V angličtine je zaužívaný výraz empowerment, vo význame dodanie sily pre konkrétneho aktéra. Ak sa teraz rozprávame o oblečení vo všeobecnosti, potom fakt, či sa žena cíti lepšie v minisukni a vysokých podpätkoch alebo v uvoľnených dlhých nohavičiach, by nemalo rozhodovať, či je „lepšou ženou“. Ide tu skôr o moc a možnosť rozhodnúť sa. Takisto si nemyslím, že Nórcy, ktoré si dali krátke nohavice, sa teraz budú zvrchu pozerať na spoluhráčky, ktoré si obliekli bikiny. V tom problém nie je. Problém je v tom, že ženy nie vždy majú možnosť sa rozhodovať. Podieľať sa na zostavení pravidiel svojho športu, ktoré upravujú napríklad aj to, v čom budú športovať. Pravidlá im nastavujú federácie „zvonku“. Samozrejme, isté pravidlá existovať musia, ak sa chceme rozprávať o modernom vrcholovom športe, ktorý zo svojej podstaty pravidlá potrebuje. Na tvorbe, resp. inovovaní pravidiel by sa však

ženy podieľať mali. Tiež by mali mať možnosť rozhodovať, ako sa zobrazuje ich šport v médiách.

Moderný šport jasné pravidlá pre legitimitu svojej existencie potrebuje. Zároveň však z tejto skutočnosti nevyplýva, že niektoré z pravidiel by nemohli časom byť inovované. Pozícia žien v športe je navyše neustále vyjednávaná, slepé odvolávanie sa na tradičné pravidlá preto nemusí obstať.

Keďže jedna lastovička leto nerobí, ani jedno verejné odmietnutie bikín komplexné pravidlá medializovaného vrcholového športu nezmení. Zároveň, práve od menších športov, ako je povedzme plážová hádzaná, sa môže začať verejná polemika presúvať aj k „väčším“ športom, ktoré sa týmito istými otázkami síce zaoberajú roky, ale k výrazným posunom diskurzu v nich zatiaľ neprichádza. Samozrejme, že škandály, väčšie kauzy, aféry, posúvajú veci rýchlejšie a viditeľnejšie. A teraz naozaj netreba citovať nejakých veľkých sociológov, teoretikov o tom, že spoločnosť sa posúva dopredu či už cez revolúcie alebo tiché procesy, oba typy vývoja prebiehajú aj simultánne. Od čias antického Grécka sme sa posunuli. Športu už nedominujú nahí muži. Športovci sa medzitým obliekli. Dovoľme obliecť sa aj športovkyniam.

Referencie

Kaigl, M. (Hostiteľ). (13.8.2021). Šport [Epizóda audio podcastu]. In *Športžurnál+*. RTVS. <https://www.rtv.sk/radio/archiv/1139/1622888>